

Basmacı Kaya, A. ve Karatay, A. (2022). Türkiye’deki mülteci ve sığınmacıların göç deneyimleri, beklentileri ve gelecek planlarının incelenmesi. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 23-39.

ARAŞTIRMA | RESEARCH

Başvuru Tarihi: 03/03/2022
Kabul Tarihi: 14/06/2022

TÜRKİYE’DEKİ MÜLTECİ VE SİĞINMACILARIN GÖÇ DENEYİMLERİ, BEKLENTİLERİ VE GELECEK PLANLARININ İNCELENMESİ*

Examination of Migration Experiences, Expectations and Future Plans of Refugees and Asylum-Seekers in Turkey

Aysel BASMACI KAYA*

Abdullah KARATAY**

*Öğr. Gör., İstanbul Esenyurt Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, ayselbasmacikaya@esenyurt.edu.tr 0000-0002-5158-7409

**Prof. Dr., Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi, abduhkaratay@uskudar.edu.tr, 0000-0002-8218-5541

ÖZ

Bu çalışma mülteci ve sığınmacıların göç sürecindeki deneyimlerini, beklentilerini ve gelecek ile ilgili planlarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma 15.01.2020 – 20.03.2020 tarihleri arasında İzmir ilinde yaşayan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 18 mülteci ve sığınmacı ile yapılmıştır. Çalışma nitel araştırma tasarımlarından olan fenomenolojik araştırma deseni kullanılarak yapılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yüz yüze derinlemesine görüşme tekniği ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Colaizzi’nin fenomenolojik yorumlama metodu kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcıları göç deneyimlerini anlatırken çoğunlukla karşılaştıkları zorluklardan ve sığınma süreçlerinden bahsetmişlerdir. Bu nedenle “sığınma duygusu ve çaresizlik” kavramları mülteci ve sığınmacıların göç deneyimlerini tanımlayan ana tema olarak belirlenmiştir. Katılımcılara gelecekleri beklentileri ve planları sorulduğunda kaygı, korku ve ümitsizlik yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların gelecekleri ile ilgili plan yapamadıkları, üçüncü ülkeye yerleşmeyi ümit ettikleri ve bir kısmının içinde buldukları durumu kabullendikleri anlaşılmıştır. Yapılan bu çalışmada mülteci ve sığınmacıların göç deneyimleri; göç öncesi, göç sırası ve sonrasında çeşitli zorlukları deneyimledikleri anlaşılmıştır. Çalışmanın katılımcıları beklentileri ve gelecek ile ilgili planlarında üçüncü bir ülkeye yerleşme en çok ifade edilen konu olmuştur. Belirsizlik ve kararsızlık yaşayanlar ile plan kuramadığını, gününü geçirmeye çalıştığını ifade edenlerin sayısı eşittir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, sığınmacı, göç deneyimleri, karşılaşılan zorluklar, gelecek planları

*Bu çalışma Prof. Dr. Abdullah KARATAY danışmanlığında, Aysel BASMACI KAYA tarafından yazılan 653021 numaralı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ABSTRACT

This study was conducted to examine the experiences, expectations and future plans of refugees and asylum seekers in the migration process. The study was conducted with 18 refugees and asylum seekers living in Izmir between 15.01.2020 and 20.03.2020 and who agreed to participate in the study. The study was conducted using the phenomenological research design, which is one of the qualitative research designs. Data were collected by face-to-face in-depth interview technique using a semi-structured interview form created by the researcher. Colaizzi's phenomenological interpretation method was used in the evaluation of the data. The participants of the study mostly talked about the difficulties they encountered and their asylum processes while describing their migration experiences. For this reason, the concepts of "sense of asylum and helplessness" have been determined as the main theme that defines the migration experiences of refugees and asylum seekers. When the participants were asked about their future expectations and plans, they expressed that they experienced anxiety, fear and hopelessness. It was understood that the participants could not plan for their future, they hoped to settle in a third country, and some of them accepted the situation they were in. In this study, migration experiences of refugees and asylum seekers; It was understood that they experienced various difficulties before, during and after migration. Resettlement to a third country was the most expressed issue in the participants' expectations and future plans. The number of those who experience uncertainty and indecision and those who state that they cannot make a plan and try to spend their day is equal..

Keywords: *Refugee, asylum seeker, migration experiences, difficulties encountered, future plans*

GİRİŞ

Göç; ekonomik, siyasi, toplumsal nedenlerle gönüllü veya zorunlu olarak tüm dünyada gerçekleşen bir durumdur. Mülteci ve sığınmacıların göç etme nedenleri savaş, işkence, zulüm, tehdit, ayrımcılık vb. durumlardır. Mülteci ve sığınmacılar ülkelerini kendi istekleri dışında, zorlayıcı ve baskıcı uygulamalardan kurtulmak için terk etmektedirler.

Zulüm, savaş, tehdit gibi zorlayıcı ve baskıcı uygulamalardan kaçıp başka bir ülkeye sığınan kişiler için genellikle iki kavram kullanılır. Bunlar; mülteci ve sığınmacıdır. Sığınma başvurusu kabul edilenlere mülteci statüsü verilir, bu statüyü bekleme sürecinde ise kişiler sığınmacı olarak adlandırılır. 2021 yılı itibarıyla dünya üzerinde zorla yerinden edilmiş yaklaşık 82 milyon kişi bulunmaktadır (BMMYK, 2021). Bunlardan 48 milyonu kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş kişilerden, yaklaşık 26 milyonu mültecilerden ve 4 milyonu sığınmacılardan oluşmaktadır. Türkiye’de geçici koruma kapsamında 3,6 milyon ve uluslararası koruma kapsamında 320 bin olmak üzere toplam 3,920 milyon mülteci ve sığınmacı bulunmaktadır (UNHCR, 2021).

Mülteci ve sığınmacıların sorunlarına bilimsel ve disiplinler arası bir yaklaşımla yönelmek gerekmektedir. Mültecilik alanında sosyal hizmet müdahalelerinin neler olabileceğini belirlemek büyük bir öneme sahiptir. Beter (2006), mülteci ve sığınmacı alanına ilişkin sosyal hizmet müdahalesinin genelci bir uygulamaya dayandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Sığınma alanında mevcut olan durumlar, kapsamlı bir şekilde ele alınmalı, bütüncül bir perspektifle problem çözme sürecine aktarılmalıdır. Çünkü sığınmanın bütün süreçleri birbiriyle bağlantılıdır (Beter, 2006). Levienne (2002), sığınmacı ve mültecilere yönelik sosyal hizmet müdahalesinin üç farklı düzeyde uygulanabileceğini belirtmektedir. Mikro düzeyde; baş etme kapasiteleri artırma, sorun çözme becerilerini geliştirme, katılımcı davranışlarını artırmaktır. Mezzo düzeyde; kolektif sorun çözme becerilerinin geliştirilmesi, duygusal tepkilerin normal hale getirilmesidir. Makro düzeyde; ekonomik, psiko-sosyal, sağlık, eğitim konularında karşılanamayan ihtiyaçları konusunda araştırma yapmak, bu alanda örgütlenmeyi sağlamak ve politikalar üretmek olarak ifade etmiştir (Jung, 2002).

Mülteci ve sığınmacıların göç deneyimleri genellikle göç öncesi, göç sırası ve sığınılan ülkede yaşanan zorluklardan oluşmaktadır. Mülteci ve sığınmacılar menşei ülkelerinde maruz kaldıkları travmaların yanı sıra güvenli bir bölgeye ulaşma sürecinde ve sığındıkları ülkede de birçok zorlukla karşılaşmaktadırlar. Mülteci ve sığınmacılar deneyimledikleri kötü yaşantılar ve içinde buldukları koşullardan dolayı psikolojik, ekonomik ve sosyal açıdan zorlanmaktadır (Önal & Keklik, 2016). Mülteci ve sığınmacıların yaşamlarını yeniden tesis etme ve sürdürebilmeleri için sığındıkları ülkede ihtiyaçları karşılanması gerekmektedir. Sığındıkları ülkede sağlık, eğitim, çalışma, sosyal hizmet vb. birçok alanda desteğe ihtiyaç duymaktadır. Mülteci ve sığınmacıların sığındıkları ülkede hak ve hizmetlere erişimde

psiko-sosyal, ekonomik, eğitim, sağlık, çalışma gibi alanlarda yaşadıkları zorluklar onların beklentilerini ve gelecek planlarını önemli düzeyde etkilemektedir.

Mülteci ve sığınmacılar için üç farklı şekilde kalıcı çözüm önerilmektedir. Bunlar; eğer güvenli ise menşe ülkeye geri dönüş, yerel entegrasyon ve üçüncü ülkeye yeniden yerleştirmedir (Buz & Korç, Mültecilere Yönelik Kalıcı Çözümlerden Biri Gönüllü Geri Dönüş, 2021). Mülteci ve sığınmacıların göç deneyimleri, sığınılan ülkede karşılaştıkları zorluklar, hak ve hizmetlere erişim durumları onlara yönelik kalıcı çözüm yöntemlerini de belirlemektedir. Sığınılan ülkede hak ve hizmetlere erişimde ve toplumla bütünleşme sürecinde yaşanan zorluklar onların yerel entegrasyon süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Bu durumda mülteci ve sığınmacılar geri dönüş güvenli ise menşei ülkelerine gönüllü, geri dönüş değilse üçüncü bir ülkeye yeniden yerleşme yöntemleri ele alınmaktadır. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı mülteci ve sığınmacıların göç deneyimleri, beklentilerini ve gelecek planlarının incelenmesi olarak tespit edilmiştir.

YÖNTEM

Görüşmeler sırasında katılımcıların deneyimlerini ifade şekillerinin, duygulanımlarının veya bedensel dillerinin farklılık göstereceği düşünüldüğü için gerçeği yansıtan ve güvenilir veri elde etmek amacı ile nitel veri kullanılmıştır. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenolojik yöntem kullanılarak yapılmıştır. Fenomenolojik yaklaşımda veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Şimşek & Yıldırım, 2005). Fenomonolojik yaklaşımın temelini bireysel tecrübeler oluşturur ve araştırmacı katılımcının kişisel tecrübeleri ile ilgilenir, bireyin algılamalarını ve olaylara yükledikleri anlamları inceler (Baş ve Akturan, 2008).

Bu çalışmanın katılımcıları İzmir ilinde yaşayan hassas durumu bulunan ve sosyal hizmet müdahalesine en çok ihtiyaç duyan mülteci ve sığınmacılardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılanlar; 3 kişi refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuk, 3 kişi engelli, 1 kişi yaşlı ve engelli, 4 kişi yalnız ebeveyn, 5 kişi kronik rahatsızlığa sahip, 1 kişi LGBTİ, 1 kişi de hem engelli çocuk sahibi hem de kronik rahatsızlığı olan bir anne olmak üzere 18 kişiden oluşmaktadır. Bu örnekte yer alan birbirinden farklı ihtiyaç gruplarının ortak paydası sosyal hizmetlerden faydalanmasıdır. Bu nedenle tezin amacı açısından bu çeşitlilik uygun olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma 15 Ocak 2020 – 20 Mart 2020 tarihleri arasında İzmir ilinde yaşayan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 18 mülteci ve sığınmacı ile yapılmıştır. Katılımcılar seçilirken sosyal hizmet müdahalesine en çok ihtiyaç duyan (refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuk, yaşlı, engelli, yalnız ebeveyn, kronik hasta, şiddet mağduru, LGBTİ vb.) bireylerden oluşmasına dikkat edilmiştir. Evrenin hacminin bilinmemesi nedeni ile kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Evren içerisinde ulaşılan örneklem

inde sosyal hizmet ile ilişkili mülteci sayısının sınırlı sayıda olduğu, bu nedenle ulaşılan örneklemin yeterli olacağına karar verilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce araştırmacı kendini tanıtarak araştırmanın amacını ayrıntılı bir şekilde açıklamış ve gerekli bilgilendirmelerden sonra görüşmelere başlanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan gönüllü katılım formu katılımcıların kendilerine sağlanan yardımların kesilmesinden endişelendikleri için imzalanmaya zorlanmamış, sözlü onamları alınmıştır. Araştırma için Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı'nın onayının alınması ve İzmir Göç İdaresi Müdürlüğü'nden alınan izin ardından veri toplama işlemine başlanmıştır. Çalışma sürecinde Üsküdar Üniversitesi Etik Kurulundan alınan etik kurul onayına uygun olarak hareket edilmiş ve görüşmeler bu çerçevede içinde kalınarak gerçekleştirilmiştir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Çalışmanın verileri, önceden oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yüz yüze derinlemesine görüşme tekniği ile toplanmıştır. İzmir ilinde ikamet eden Arapça-Türkçe bilen ve bu alanda deneyimli gönüllü tercümanlardan yardım alınmıştır. Bazı görüşmecilerin Türkmen olması veya Türkçeyi bilmesinden görüşme Türkçe dilinde yapılmıştır. Ayrıca kendilerini Kürtçe dilinde daha rahat ifade edebilen görüşmeciler ile Kürtçe dilinde görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda; katılımcıların sosyo-demografik ve hassas durumlarına ilişkin bilgiler yer almıştır. İkinci bölümünü ise sığınmacıların göç deneyimlerine, hak ve hizmetlere erişim durumlarına, destek sistemlerine, beklentilerine, gelecek ile ilgili planlarına ilişkin sorular oluşturmuştur. Örneğin; "Türkiye'ye gelmek sizi maddi ve manevi anlamda nasıl etkiledi?", "Türkiye'ye geldiğinizden beri sizinle hangi kişi, dernek, ya da kamu kurumu ilgilendi?", "Bir ihtiyacınız olduğunda nerden veya kimlerden destek alırsınız?", "Geleceğinizi nasıl planlıyorsunuz?" gibi sorular sorulmuştur. Her bir görüşme ortalama olarak 60-90 dakika arasında sürmüş, görüşmeciler ses kaydı alınmasının kendileri açısından riskli olduğunu ifade ettiklerinden ses kaydı alınmamıştır, görüşmeler araştırmacı tarafından not alınarak kayıt altına alınmış ve görüşmenin hemen ardından bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada elde edilen veriler sosyal hizmet perspektifi temelinde Colaizzi'nin fenomenolojik araştırma deseni üzerinden yorumlanmaya çalışılmıştır. Fenomenolojik yaklaşımda veri analizi, bireylerin deneyimleri ve deneyimlerden çıkarılan anlamlı cümleler kategoriler olarak ortaya çıkarmaya yöneliktir. Görüşme notları okunurken anlamlı cümle ve ifadeler belirlenmiş ardından kavramsal olarak anlamları anlaşılmasına çalışılmış ve belli kategorilere ayrılmıştır. İlk olarak 69 önemli kategori ortaya çıkarılmıştır. Anlamlı kategorilerin formüle edilmesi sırasında bir sosyal hizmet uzmanı araştırmacısından ve alanda çalışan bir sosyal hizmet uzmanından görüş alınmıştır. Bu şekilde anlamların geçerliliği arttırılmıştır. Daha sonra bu anlamların benzer olanları bir araya getirilerek

çalışmanın temaları belirlenmiştir. Nitel araştırmalarda geçerlilik, araştırmacının araştırdığı konuyu tarafsızca gözlemlemesi anlamına gelmektedir. Bu sebeple alanında uzman kişilerin görüşünü almak çalışmanın geçerliliği açısından önem taşımaktadır.

BULGULAR

Bu çalışmada elde edilen bulgular iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm mülteci ve sığınmacıların göç deneyimlerinin; göç öncesi, göç sırası ve sonrası temaların ortaya çıkarılmasına ayrılmıştır. İkinci bölümde ise mülteci ve sığınmacıların beklentileri ve gelecek planlarının temalara ayrılmasına odaklanılmıştır.

Katılımcılar kendi göç deneyimlerini açıklarken genellikle göç öncesinde, göç sırasında ve Türkiye'ye varıştan sonra karşılaştıkları zorluklardan bahsetmektedir. Katılımcıların ifadeleri, tüm bu zorlukların göç deneyimleri ile ilgili anlamlandırma sürecinin sığınma duygusu ve çaresizlik şeklinde yaşandığını ortaya koymaktadır. Mülteci ve sığınmacılar göç süreçlerinde çok fazla travmatik olaylara maruz kalmakta ve çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Katılımcılar maruz kaldıkları travmatik olaylar ve karşılaştıkları zorluklarla ilişkili olarak sığınmaya ve çaresizliğe ilişkin duyguları farklılaşmaktadır. Bu nedenle "sığınma duygusu ve çaresizlik" kavramı katılımcıların göç deneyimlerini tanımlayan ana tema olarak belirlenmiştir. Katılımcıların tamamı göç deneyimlerini ifade ederken göç sürecinde karşılaştıkları zorluklardan bahsettiklerinden; göç öncesinde karşılaşılan zorluklar, göç sırasında karşılaşılan zorluklar, Türkiye'ye varıştan sonra karşılaşılan zorluklar ile ilgili üç temel alt tema zamansal kesitlere ayrılarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Mülteci ve sığınmacıların göç deneyimlerinin Temalara Ayrılma Süreci

1.Adım: Kategoriler	2.Adım: Alt Temalar	3.Adım: Ana Tema
Savaş	Göç Öncesi Karşılaşılan Zorluklar	Sığınma Duygusu ve Çaresizlik
İşkence ve kötü muamele		
Çatışma ve yaralanma		
Mezhepsel ayrımcılık		
İŞİD ve rejimin baskısı		
Sağlık ile ilgili sorunlar		
Kayıp ve Ölümler		
İzdiham yaşama	Göç Sırasında Karşılaşılan Zorluklar	
Hayati tehlikeler		
Kaçak yollardan geçiş		
Dil ve uyum sorunu	Türkiye'ye Varıştan Sonra Karşılaşılan Zorluklar	
Geri gönderilme korkusu		
Refakatsiz olma		
Ayrımcılık		
Cinsel saldırıya uğrama		

Alt Tema 1: Göç Öncesi Karşılaşılan Zorluklar

Katılımcıların neredeyse tamamı göç öncesinde karşılaştıkları zorluklardan bahsederken çaresizlik kaldıklarını ve sığınma ihtiyacı hissettiklerini bu durumun da onları göç etmeye zorladığını ifade etmiştir.

“Çok kötü bir şey nasıl anlatayım... Savaş başladı zaten hemen kaçtık yani, elbiselerimiz ile çıktık yanımıza hiçbir şey alamadık.” (G1)

“O zamanlar 14 yaşına yeni girmiştik... abimlerim hepsi öldü savaşta... Bir tek ben kalmıştım. Bomba atıldığı zaman şarapnel parçası geldi ayağıma ... Bir grup ile Kilis sınırına doğru geldim. Ben çok korktum, buraya bacağımla yaralı geldim... (G8)

“...ESAD rejimi ben Sünni olduğum için baya eziyet gördüm... Oraya uçakla roketler yağlıyordu. Vücudum hepsi yandı...”(G12)

“Biz Ezidi olduğumuz için IŞID bizi düşman olarak görüyordu...Irak'ta eşimi öldürdüler, Beni de esir olarak aldılar. O zaman hamileydim... IŞID askeri bana tecavüz yaptı hep... Bu yüzden dayanamadım. Kızımı alıp, Türkiye'ye kaçtım.” (G2)

“Irak'ta DEAŞ vardı... Evlerimizi bombaladılar. Musul'un bir köyünde yaşıyorduk, bomba atıldı ve evimiz yıkıldı. DEAŞ'ın saldırısına uğradık. Mahallede büyük bir çatışma oldu, mahallede kimse kalmadı, kimi çöl tarafına gitti kimi başka ülkelere gittik” (G7)

“Biz Suriye'de çok acı çektik... Kocamı savaşta kaybettim. ISID onu gözlerimizin önünde öldürdü... Biz yanımıza hiçbir şey alamadık. Çünkü arka arkaya bomba sesleri oluyordu, kaçtık o yüzden yani...” (G17)

“Türkiye'ye geldiğimde 16 yaşındaydım. Ailemde ben en küçük erkektim, abilerim öldü hep... Annem, babam benim buraya gelip kurtulmamı istedi, ben de geldim. Suriye'de Azez'de kalsaydım orda gelen giden beni terör bölgelerine götürüp kullanabilirdi.” (G3)

“Eşim Esad rejimine karşı savaşan biriydi... Sonra onu kaybettim... Eşim ölünce... Hani o rütbeli bir askerdi Suriye'de. Öyle olunca... Esad rejimi beni de öldürmekle tehdit etti... Hatta bunu bana söylediklerinde kaçtım...” (G9)

Bazı katılımcılar yaşadıkları bölgede sağlık hizmetlerinin olmayışı ve bu durumun onları göç etmeye zorladığını ifade etmiştir.

“Buraya savaş başlayınca geldik... Eşim Suriye'de iken bir böbreğini ameliyat ile almışlardı. Orada tedavi olmayınca mecbur sınıra kadar yürüdük” (G11)

“Büyük kızım 8 yaşında şimdi... O Suriye'den beri hastaydı, karaciğerlerinde yetmezlik var, Biz Suriye'de savaş sırasında bu yüzden yani... Sınıra geldik.” (G14)

“Afganistan'da biliyorsunuz savaş var o yüzden hiç tedavi yok. Eşim kalp hastasıydı. Orda tedavi falan yoktu, mecbur buraya geldik zaten savaş yüzünden çocuklarım da okula gitmiyordu.” (G5)

Alt Tema 2: Göç Sırasında Karşılaşılan Zorluklar

Katılımcılar genellikle göç sırasında hayati tehlikeler ve zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan özellikle Suriye’den göç eden katılımcılar sınırı geçerken yaşadıkları zorlukları şu şekilde ifade etmişlerdir.

“...Savaşta vücudum hep yandı... Buraya ambulans ile geldim, ailemde benle beraber sınıra kadar geldiler.” (G12)

“Sınıra kadar yürüdük, o zaman sınır çok kalabalıktı... Herkes bağıyor, yaralılar var... Nasıl anlatılır bilmiyorum. Allah bir daha yaşatmasın.” (G16)

“...Çocuklarım ve ben sınıra kadar yürüyerek geldik. Oradan tel örgülerden geçtik, Jandarmalar bizi sınırdan içeriye aldılar... Çok kalabalıktı sınır... Herkes gelmişti.” (G17)

“... Yolda iki gün kaldık. İki defa sınırı geçmeye çalıştık ama olmadı... Çok yorucuydu... Karanlıktı işte her taraf çok korkunç yani...” (G10)

Alt Tema 3: Türkiye’ye Varıştan Sonra Karşılaşılan Zorluklar

Katılımcılar Türkiye’ye ilk geldiklerinde barınma, kaydolma ve kimlik edinme, sağlık, eğitim, sosyal uyum, dil, çalışma konularında zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan ikisi Türkiye’ye ilk geldiğinde kalacak yeri olmadığından cinsel şiddete maruz kalmıştır.

“... Buraya gelince çok zorlandım. Bir süre sokaklarda kızım ile uyudum. Burada kötü bir olay başıma geldi. Kimliğim olmadığı için şikâyetçi olamadım.”(G2)

“Buraya ilk geldiğimde bir yer bir şey bilmiyordum. Parkta uyudum, bahçelerde kaldım. Param yoktu... Bazı erkekler bana kötü davrandı...” (G6)

Katılımcılardan bazıları Türkiye’ye geldiklerinde refakatsiz çocuk veya ailesinden ayrı düşmüştür. Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocukların Türkiye’deki karşılaştıkları zorluklar devlet kurumlarınca tespit edilme durumlarına göre değişmektedir. Devlet tarafından fark edilen çocuklar koruma altına alınma süreçlerini ifade etmişlerdir. Diğerleri ise çocuk yaşta çalışmak, evlenme durumlarından bahsetmişlerdir.

“...Burada göç idaresinde işte kayıt yaptı. Ayağım şişmişti... Öyle gördüler sonra kayıt yaptılar... Sonra beni devlete koydular, orda ayağımdan ameliyat oldum, çok zordu...” (G8)

“Buraya gelince 16 yaşındaydım. Hiçbir şey bilmiyordum o zaman... Genç erkek bir grupla kalmaya başladım... Sonra onların çalıştığı yerde çalıştım... Her şeyi kendi kendime yapmayı öğrendim” (G3)

“...İmam nikâhım var. Nişanlandığımda 14 falan yaşındaydım. Eşim akraba olduğu için evlendik, bana sordular ister misin bende tamam dedim işte. Akrabaydık ama onu çok görmemiştim. Zaten bizim çevremizde herkes 13 üzeri evleniyor” (G4)

Katılımcılardan bazıları kayıt ve kimlik, sağlık ve çalışma konularında yaşadıkları zorluklardan bahsetmişlerdir.

“... Savaşta vücudum yandı... Buraya gelince tedavim oldu... İnşaatla çalışmaya başladım biraz sonra idrarımda kanama olunca çalışmadım. Doktor kanser oldun tedavi olman lazım dedi.” (G12)

“Burada gelince hastanede kaldık zaten. Önce Hatay’da bir hastane sonra da akrabalar burada olduğu için İzmir’e geldik... Ben şimdi biraz daha iyiyim. Ama kızım hala hasta Türkiye’de doğdu diğer kızım o da aynı hastalık, karaciğer yetmezliği var. Burada tabi savaş yok, çatışma yok ama işte hastalık çok yoruyor bizi.” (G14)

“...Türkiye’ye geldik o zaman eşimin durumu iyiydi. Çalışıyordu... Hurdacılık yapıyordu... Ama sonra kalp rahatsızlığı çıktı... İşte sonra tansiyon, migren, kalp, böbrek, şeker derken çalışamayacak duruma geldi.” (G11)

“... Türkiye’ye Kilis üzerinden giriş yaptım... İzmir’de kimlik alamadım. Bacağım yaralıydı hastaneye gittim bakmadılar kimlik yok diye...” (G18)

Bazı katılımcılar dil bilmedikleri için zorluk yaşamışlardır.

“İlk geldiğimizde hiçbir şey bilmedik... Zaten Türkçe de bilmiyorduk... Öyle bir yıl kimlik yoktu sonra kimlik verdiler bize... İzmir’e geldik direkt...” (G15)

“Buraya gelince tabi savaş yok ama bir yer falan hiçbir şey bilmiyorduk öyle zor oldu... Sonra burada iş buldum falan öyle işte... Burada savaş yok, hayat zor ama yine de çok şükür yani...” (G13)

Yukarıdaki ifadeler üzerinden göçmen ve sığınmacıların tabloda tasniflenen kategoriler, alt temalar ve ana tema olan “sığınma duygusu ve çaresizlik” konusunu belirten ifadeleri göstermektedir. Şimdi de ikinci bölüm olan mülteci ve sığınmacıların beklentileri ve gelecek planları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Katılımcılar beklentilerini ve gelecek planlarını açıklarken genellikle korku, kaygı ve ümitsizlik duyguları içerisinde olduklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların gelecekle ilgili plan yapamadıkları, üçüncü ülkeye yerleşmeyi ümit ettikleri ve çok az bir kısmının içinde buldukları durumu kabullendikleri anlaşılmıştır. Katılımcıların tüm bu yaşadıkları onların Türkiye’de kendileri ile ilgili olumlu yaşam koşullarına ve düzenli bir gelire sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır. Kötü yaşam koşulları ve düzensiz gelir kişilerin yaşamdan beklentilerini ve geleceklerini planlamalarını etkilemektedir. Bu sebeple “kötü yaşam koşulları ve düzensiz gelir” katılımcıların beklentileri ve gelecek planlarını tanımlayan ana tema olarak belirlenmiştir. Katılımcıların tamamı tüm ifadelerinde üçüncü ülkeye gitme umutlarından, gelecekle ilgili ümitsiz olduklarından ve gününü geçirmeye çalıştığından söz ettiklerinden; Üçüncü ülkeye gitme umudu, Geleceği hakkında belirsizlik ve kararsızlık yaşama, Plan yapamama ve günü geçirmeye çalışma ile ilgili olarak üç temel alt tema belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Mülteci ve sığınmacıların Beklentileri ve Gelecek Planlarının Temalara Ayrılma Süreci

1.Adım: Kategoriler	2.Adım: Alt Temalar	3.Adım: Ana Tema
Korku	Üçüncü ülkeye gitme umudu	Kötü yaşam koşulları ve düzensiz gelir
Kaygı		
Ümitsizlik		
Arafta olma	Geleceği hakkında belirsizlik ve kararsızlık yaşama	
Güvende hissetmeme		
Sosyal dışlanma	Plan yapamama ve günü geçirmeye çalışma	
Ayrımcılık		
Sosyal uyum konusunda zorluk		

Alt Tema 1: Üçüncü Ülkeye Gitme Umudu

Üçüncü ülkeye yerleşme, mülteci ve sığınmacıların gelecek planları arasında en çok söz edilen konu olmuştur. Görüşmeciler Türkiye’de kendilerinin güvende hissetmediklerini, geçinmekte zorlandıklarını, ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kaldıklarını belirterek üçüncü ülkeye gitme planları ve istekleri olduğu anlaşılmıştır. Mülteci ve sığınmacılar üçüncü bir ülkeye gitme ile ilgili düşünce ve planlarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“... Almanya’ya gitmek istiyorum. Ailem de keşke gelse... Bunun için UNICEF e gittim görüştüm... Tamam, yardımcı olacağız dediler... Ama daha haber yok...” (G8)

“Hiç bilmiyorum... Göç idaresi üçüncü ülke için beni aradı gel mülakat için dedi, gittim. Şimdi bilmiyorum başka bir ülkeye gider miyim bilmiyorum ama Türkiye’de hayatım çok zor... Başka bir ülkeye gitmek istiyorum.” (G2)

“... Benim istediğim şu an burada tedaviler zor. Oğlum tedavi olsun diye başka bir ülkeye gitmek isteriz... Orda daha iyi tedaviler varmış.” (G3)

“... Kızlarım iyileşsin istiyorum... Onları öyle görmeye dayanamıyorum... İnsansın sonuçta nasıl dayanır ki bir baba, çocuklarını iyi olsa keşke... 3. Ülke için başvuru yapmıştık. İl Göçte 1 yıl önce mülakat olduk ama bir şey çıkmadı... Belki olursa Almanya ya abimin yanına gidiyoruz. Orda daha iyi tedavi imkânı olur belki...” (G14)

Alt Tema 2: Geleceği Hakkında Belirsizlik ve Kararsızlık Yaşama

Katılımcılardan bazıları gelecekleri hakkında belirsizlik ve kararsızlık yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Görüşme esnasında katılımcıların gelecekleri hakkında kaygılı oldukları ve karar vermekte zorlandıkları araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir.

“Geleceğim Türkiye’de ise çok kötü. Bazen çocuklarımı alıp Suriye’ye gideceğim diye düşünüyorum. Ama orada nasıl olacak, orda kızımın eşimin tedavisi yok, bu yüzden gidemiyorum. Orda tedavi olsa çadır kurar yine otururum. Bazen de yurt dışına gitsem mi diye düşünüyorum.” (G1)

“Eşim şuan iş arıyor, iş olursa çalışma izni ile kalabiliriz. Eğer iş bulamayıp çalışma izni almazsa Türkiye’yi terk edeceğiz... Irak’a gidersek ya memur ya da üniversitede normalde akademisyen olmam lazım.... Normalde böyle olması lazım ama... ne olacak bilmiyoruz(G7)

“... Kimliğim çıkarsa ilk başta okula gidebilirim en azından... Şimdi hem kimliğim yok hem de Türkçe bilmiyorum... Nereye gideceğim bilmiyorum... Ablam var... Evli onlar belki Türkiye’ye gelirse onlarla kalabilirim. Ama ne zaman gelir bilmem... Sınırdan geçmek çok zor...” (G10)

Alt Tema 3: Plan Yapamama ve Günü Geçirmeye Çalışma

Mülteci ve sığınmacılar gelecekleri ile ilgili düşünemediklerini, plan yapamadıklarını, günlerini geçirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Görüşme esnasında katılımcıların ümitsiz bir şekilde kendilerini ifade ettikleri gözlemlenmiştir.

“Aslında benim şu an durumum çok karışık. Düşünemiyoruz kendimizi. Ben ve eşim daha kimlik alamadık. Oğlumuz hasta diye verdiler. Bizi tekrar alıp oraya atarlar mı? Bilmiyorum. Plan yapamıyorum bazen... Günleri geçirmek bizimki... Başka bir şey değil yani.” (G3)

“Günlük yaşıyoruz... Plan yapamıyor insan çünkü bir gün iş var bir gün yok... Babam iyi olsa keşke ama şimdi yatakta hep bir yere gidemez, öyle yatakta...” (G13)

“Gelecek... Nasıl diyeyim. Bir gün bile plan yapamıyoruz. Mesela iş buluyorum ama geçici oluyor, sonra işsizlik nereye kadar olacak. Geleceğimiz nasıl olacak bilmiyorum... Sadece günü kurtarmaya çalışıyoruz.” (G16)

“Hiç planım yok. Zaten Suriye’de savaş olduktan sonra umudum kalmadı. Ölüp kurtulmak için orada altı yıl savaştım ama boş... Orada savaş bitmez. Burada kayıt olursam belki iş bulursam hayatım olur... Şuan ölü gibi yaşıyorum...” (G18)

“Öyle geçiniyoruz işte. Biraz devlet biraz kendim arada tarlada çalışmaya gidiyorum. Öyle günümüzü geçirmeye çalışıyoruz. Biz razıyız devletten inşallah eşim daha iyi olursa her şey iyi olacak. İşe gider iyileşince inşallah.” (G5)

Katılımcılar gelecek planlarını uzun süreli düşünememektedir. Buna eşlik eden ümitsizlik ve hayal kırıklığı bulunmaktadır. G11, eşinin sağlık durumunun iyileşmesi durumunda başka bir şeye ihtiyaçları olmadığını, hayatın yeterince zor olduğunu, yaşamaya çalıştıklarını şu şekilde ifade etmiştir;

“Valla bilmiyoruz... Sadece şimdi engelli raporuyla uğraşıyoruz. Eşim hasta keşke iyileşse... Biz yardım istemiyoruz... O iyi olsun yeter... Küçük oğlum 4 yaşında... Onun şimdi burnundan ameliyat olması lazım, nefes darlığı var dedi doktor... Başka bir şey yok... İşte hayat çok fazla zor zaten... Şimdi yaşamaya çalışıyoruz...” (G11)

“Hiç plan yapamıyoruz... Burada tedavi oluyorum ama düzelecek mi... burada kalacak mıyız bilmiyoruz... Günü, ayı geçiriyoruz işte öyle...” (G12)

Katılımcılar plan kuramama sebeplerine göre değişebilmektedir. G15, annesinin ameliyat olduktan sonra hayatlarında olumsuz anlamda büyük bir değişim olduğunu bu yüzden umutsuz olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Gelecekte ilgili hiç planımız yok... Günü, ayı geçirmeye çalışıyoruz... Bir gün iyi bir gün kötü... Olsun yine de... Aslında annemin bu hastalığı bizi çok etkiledi. Bizi baya umutsuz yaptı... İyileşirse daha iyi olacağız...” (G15)

TARTIŞMA

Bu çalışmada mülteci ve sığınmacıların göç sürecinde yaşadıkları zorluklar, beklentileri ve gelecek planları ayrıntılı ve sistematik bir şekilde incelenmiştir. Çalışmamızda göç öncesi, sırası ve sonrasında karşılaşılan sorunlar sığınma duygusu ve çaresizlik ana teması şeklinde tespit edilmiştir. Birman ve Tran (2008) da göç öncesinde var olan zihinsel ve ruhsal hastalıklar ve göç sırasında yaşanan travmatik deneyimler, sığınılan ülkede sosyal uyum ve üçüncü bir ülkeye yerleşim süreci ruhsal iyilik açısından önemli bir yer tuttuğunu tespit etmiştir. Gencer ise savaşın, çocukları, fiziksel, sosyal ve ruhsal yönlerden yoksullaştırdığını (Gencer, 2019) belirtirken, Tatlıcıoğlu da zorunlu göç sürecinin beraberinde getirdiği olağan dışı şartların, göçe maruz kalan çocukların ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olan kişi ve sistemleri olumsuz yönde etkileyebildiğinden söz etmektedir (Tatlıcıoğlu, 2019). Lübnan’da 452 Suriyeli kadın ile yapılan bir çalışmada, kadınların yüzde 30,8’inin bir türde, yüzde 27,7’sinin ise birden çok türde şiddet içeren bir çatışmaya maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Kadınların yüzde 95,7’si şiddet failinin silahlı bir kişi olduğunu belirtmiş ve yüzde 3,1’i silahlı bir kişi tarafından cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir (Usta & Masterson, 2015).

Çalışmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; mülteci ve sığınmacıların göç deneyimlerinin anlatımında çaresizlik yaşadıkları ve sığınma duygusu ile hareket ettikleri belirlenmiştir. Mülteci ve sığınmacıların göç deneyimlerinin anlatımında çaresizlik yaşadıklarını ve sığınma duygusu ile hareket ettikleri gözlemlenmiştir. Katılımcılar kendi göç deneyimlerini açıklarken genellikle göç öncesinde, göç sırasında ve Türkiye’ye varıştan sonra karşılaştıkları zorlukları ifade etmişlerdir. Mülteci ve sığınmacılar göç süreçlerinde çok fazla travmatik olaylara maruz kalmakta ve çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır (Örgen, 2017). Katılımcılar göç öncesi yaşadıkları zorlukları ve onları göç etmeye zorlayan sebepleri; savaş, güvenli bir alanın olmaması, zorla yerinden edilme, sağlık hizmetlerine ulaşamama, işkence ve kötü muamelelerin varlığı, çatışma ve yaralanma, mezhepsel ayrımcılığın varlığı, IŞİD faktörü, aile bireylerini kaybetme ve Esad’ın baskısı olduğunu ifade etmişlerdir. Aslan ve Güngör’ün (2019) yaptıkları araştırma sonucunda da Mülteci ve sığınmacılar ile yapılan bir çalışmada göç öncesi yaşanan zorluklar ve onları göç etmeye zorlayan nedenler savaş, kayıp yaşamak, hastalık, zorla yerinden edilme, güvenlik sorunları, Rejim ve IŞİD olarak ortaya konmuştur. (Aslan & Güngör, 2019). Mülteci ve sığınmacıların göç öncesi karşılaştıkları zorlukları ele alan başka bir çalışmada mültecilerin ülkelerinden ayrılmalarını etkileyen en önemli nedenin savaş, dinsel, politik/ideolojik/etnik ve kişisel durumların varlığıdır (Nasirova, 2014). Buz’un yaptığı çalışmada sığınmacıların göç öncesi karşılaşılan zorlukların başında siyasal nedenler ile dinsel, ekonomik ve savaş kaynaklı nedenlerdir (Buz, 2002). Yapılan

araştırmalar göç öncesi yaşanan travmatik geçmişin, mültecilerin psikolojik uyumunu zorlaştırdığını göstermektedir.

Katılımcılar göç sırasında karşılaştıkları zorlukları ölüm tehlikesi, bedeninin yara alması, kötü muamele, izdiham ve yasal olmayan yollardan gelme şeklinde ifade etmişlerdir. Aslan (2008) 'ın yaptığı çalışmada sığınmacılar göç sırasında kaçak yollardan gelmek, hayati tehlikeler ve zorluklar ile karşılaştıkları belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmada alan yazından farklı olarak mülteci ve sığınmacıların sınırda izdiham ile karşılaşması ve travma yaşamasıdır. Katılımcılardan özellikle Suriye'den göç edenler göç sırasında izdiham yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu durum kitlesel olarak sığınmak için sınıra akın edilmesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Mülteci ve sığınmacılar göç sonrasında; varılan ülkedeki hukuki statünün belirsizliği, işsizlik veya yetersiz istihdam, sosyal statü kaybı, aile ve toplumdaki gelen sosyal desteğin kaybı, geride kalan aile üyeleri ve onlarla yeniden birleşme hakkında duyulan endişe, dil öğrenme ve adaptasyon zorlukları vb. durumlardan dolayı ruhsal sorunlar yaşayabilmektedir. Benzer şekilde çocuklarda uyum ile ilgili stres yaşama, yeni bir dil öğrenme zorlukları, aile içindeki kuşak çatışmaları, okul ve akran grubu içinde ayrımcılık ve sosyal dışlanma neticesinde güçlükler yaşamaktadır (Kirmayer, ve diğerleri, 2011). Bu çalışmada katılımcılar Türkiye'ye varıştan sonra karşılaştıkları zorlukları; barınma, güvenlik, cinsel şiddete maruz kalma, dil sorunu, kaydolamama, yeni yaşama uyum sorunu, sağlık sorunları, sağlık hizmetlerine ulaşamama, daha iyi koşullar için yasal olmayan yoldan Yunanistan'a geçmeye çalışma ve refakatsiz çocuk olma alanlarından oluşmaktadır. Aslan (2018)' in yaptığı nitel çalışmada sığınmacıların Türkiye'de karşılaştıkları sorun alanları ile benzerlik göstermektedir. UN Women ve SGDD'nin birlikte yapmış olduğu "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocuklarının İhtiyaç Analizi" araştırmasında ise (2018) Suriyeli kadınların karşılaştıkları en önemli sorunların barınma olanaklarına erişim, dil engeli ve istihdam süreçlerine katılımları olduğu ortaya çıkmıştır. Suriyeli kadın ve kız çocuklarının psiko-sosyal destek hizmetlerinden yararlanma durumlarına bakıldığında ise yaklaşık yüzde 19'unun hizmetlere erişebildiği, yüzde 59'unun bu tür hizmetlerin varlığından haberdar olmadığı ve yüzde 22'sinin bu hizmetlerden haberdar olmalarına rağmen faydalanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. (UN WOMEN ve SGDD, 2018). Bu bağlamda alan yazında yer alan çeşitli araştırmaların sonuçları ile bu çalışmanın sonuçları benzer özellikler göstermektedir. Buz (2002)' un yaptığı çalışmada da sağlık, eğitim, ekonomik, çalışma yaşamıyla ilgili uyum ve sosyal ilişki kurmaya yönelik sorun alanları oluşturmaktadır.

Katılımcılar beklentilerini ve gelecek planlarını açıklarken genellikle korku, kaygı ve ümitsizlik duyguları içerisinde olduklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların gelecekleri ile ilgili plan yapamadıkları, üçüncü ülkeye yerleşmeyi ümit ettikleri ve çok az bir kısmının içinde buldukları durumu kabullendikleri

anlaşmıştır. Katılımcıların tüm bu yaşadıkları onların Türkiye’de kendileri ile ilgi olumlu yaşam koşullarına ve düzenli bir gelire sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır. Katılımcılardan 8 kişi gelecekte üçüncü bir ülkeye gitmeyi beklediğini ve planladığını ifade etmiştir. Genellikle düzensiz gelir, güvensizlik hissetme, ayrımcılığa maruz kalma ve sosyal uyum zorluğu üçüncü ülkeye gitme nedenleridir. Katılımcılardan 5 kişinin ifadelerinden gelecek planları ile ilgili kararsız ve kaygılı oldukları gözlemlenmiştir. Katılımcılardan 5 kişi ise gelecekleri hakkında hiç plan yapamadıklarını ve günü geçirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Buz (2002)’ un yaptığı çalışmada sığınmacıların beklentilerine ilişkin bulgular, temelde; gelirin olmayışı ve uyum sağlama konusundaki sorunlarla ilişkilidir. Bu çalışmada mülteci ve sığınmacıların beklentileri ve gelecek planları Buz’un yaptığı çalışma sonuçlarıyla kısmen benzerlik gösterdiği düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak mülteci ve sığınmacıların göç deneyimleri, beklentileri ve gelecek planları onların göç sürecinde ve sonrasında sığındıkları ülkede karşılaştıkları zorluklarla ilişkili olduğu görülmektedir. Katılımcıların göç deneyimlerini; göç öncesi, göç sırası ve göç sonrası olarak zamansal kesitlere ayırıp anlamaya çalıştığımız bu çalışmada mülteci ve sığınmacıların çaresizlik ve sığınma duygusu yaşadığı anlaşmış ve ana tema olarak belirlenmiştir. Mülteci ve sığınmacılar; savaş, işkence, zulüm, kötü muamele gibi sebeplerden dolayı başka bir ülkeye sığınma nedeniyle göç etmek zorunda kalmaktadır. Göç süreçlerinde şiddet, işkence, yaralanma, tehdit, tecavüz, insan ticareti gibi riskli durumlarla karşılaşabilmekte ve maruz kalabilmektedirler.

Mülteci ve sığınmacılar sığındıkları ülkede hak ve hizmetlerden yararlanmak için kaydolamamaları ve yetkili kurumlarca korunmamaları durumlarında daha fazla zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Yapılan bu çalışmada mülteci ve sığınmacıların Türkiye’de karşılaştıkları zorluklar; barınma, güvenlik, cinsel şiddet, yabancılaşma ve uyumsuzluk, dil, kaydolma ve kimlik edinme, ülkelerine geri gönderilme korkusu, sağlık sorunları, sağlık hizmetlerine ulaşamama, daha iyi koşullar için yasal olmayan yoldan Yunanistan’a geçmeye çalışma ve refakatsiz çocuk olma alanlarından oluşmaktadır.

Genellikle mülteci ve sığınmacılar için üç farklı kalıcı çözüm önerilir. Bunlardan ilki; eğer güvenli ise menşe ülkeye geri dönüş, ikincisi yerel entegrasyon ve üçüncüsü üçüncü bir ülkeye yeniden yerleştirmedir (Uluslararası Af Örgütü, 2016). Mülteci ve sığınmacıların göç deneyimleri, sığınılan ülkede karşılaştıkları zorluklar, hak ve hizmetlere erişim durumları onlara yönelik kalıcı çözüm yöntemlerini de belirlemektedir. Sığınılan ülkede hak ve hizmetlere erişimde ve toplumla bütünleşme sürecinde yaşanan zorluklar mülteci ve sığınmacıların yerel entegrasyon süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Bu durumda mülteci ve sığınmacılar geri dönüş güvenli ise menşei ülkelerine gönüllü geri dönüş değilse üçüncü bir ülkeye yeniden yerleşme yöntemleri ele alınmalıdır. Bu çalışmanın

katılımcıları beklentileri ve gelecek ile ilgili planlarında üçüncü bir ülkeye yerleşme en çok ifade edilen konu olmuştur. Belirsizlik ve kararsızlık yaşayanlar ile plan kuramadığını, gününü geçirmeye çalıştığını ifade edenlerin sayısı eşittir. Kalıcı çözüm önerilerinde güvenli ise menşei ülkeye geri dönüş katılımcıların düşündükleri bir gelecek planı olmadığı görülmüştür. Katılımcılar genellikle üçüncü bir ülkeye yeniden yerleşme veya yerel entegrasyon kalıcı çözümlerine daha yakın gözlemlenmiştir.

Makro düzeyde Türkiye'deki sosyal hizmet örgütlenmesi, mültecilere yönelik nefret söylemlerinin azaltılmasına yönelik kamu spotları gibi uygulamalar yapılmalıdır. Göçmen ve sığınmacıların sosyal hizmetlere erişimi ve ülke koşullarına entegrasyonu için güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede örneğin sosyal hizmet merkezleri içerisinde göçmen ve sığınmacılara yönelik ayrı bir masa oluşturularak burada bu alanda uzmanlaşmış ve tercihen müracaatçıların ana dilinde konuşabilen sosyal hizmet uzmanları görevlendirilebilir. Bu birimlerde göçmen ve sığınmacıların travmaları, yasal, ekonomik ve uyum süreçlerine ilişkin ihtiyaçlarına yönelik sosyal hizmet müdahaleleri yapılmalıdır.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Bu çalışmada, araştırmanın gerçekleştirilmesi konusunda gerekli etik ilkelere uyulmuş ve çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı'ndan (24.10.2019 tarihli 61351342-/2019-450 sayılı kararı) ve İzmir Göç İdaresi Müdürlüğü'nden (15.01.2020 tarihli 86830649-000E.2570 sayılı kararı) yazılı izinler alınmıştır. Görüşme için hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yüz yüze derinlemesine görüşme yapılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan "Gönüllü katılım formu" katılımcılar tarafından sözlü olarak kabul edilmiş, kendilerine sağlanan yardımların kesilme korkusuyla katılımcılar tarafından imzalanmamıştır. Görüşmeler araştırmacı tarafından not alınarak kayıt altına alınmış ve görüşmenin hemen ardından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Toplanan veriler, gizlilik ve mahremiyet ilkeleri doğrultusunda analiz edilerek önlem alınmıştır.

ARAŞTIRMACININ KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aslan, G., & Güngör, F. (2019, Mayıs). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1607-1615.
- Baş, T., & Akturan, U. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Beter, Ö. (2006). *Sınırlar Ötesi Umutlar: Mülteci Çocuklar*. Ankara: SABEV yayınları.
- Birman, D., & Tran, N. (2008). Psychological distress and adjustment of Vietnamese refugees in United State: association with pre- and postmigration factors. *American Journal of Orthopsychiatry*, 78(1). doi:10.1037/0002-9432.78.1.109
- BMMYK. (2021, Haziran 18). *UNHCR 2020 Küresel Eğilimler Raporu*. Mayıs 16, 2022 tarihinde UNHCR BM Mülteci Örgütü: <https://www.unhcr.org/tr/29009-unhcr-world-leaders-must-act-to-reverse-the-trend-of-soaring-displacement.html#> adresinden alındı
- Buz, S. (2002, Haziran). Türkiye'deki Sığınmacıların Üçüncü bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara, Türkiye: Yök Tez Merkezi.
- Buz, S., & Korç, S. (2021, Mart). Mültecilere Yönelik Kalıcı Çözümlerden Biri Gönüllü Geri Dönüş. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*(50), 199-204.
- Gencer, T. (2019). Göç süreçlerindeki çocukların karşılanamayan gereksinimleri, haklara erişimleri ve beklentileri: Ankara ve Hatay'da yaşayan Suriyeli çocuklar örneği. *Hacettepe Üniversitesi SBE Sosyal Hizmet ABD Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ulusal Tez Merkezi.
- Jung, M. (2002, Nisan). Review of Social Work Practice with Immigrants and Refugees. (P.-s. Balgopal, Dü.) *Journal of American Ethnic History*, 21(3), s. 102-103.
- Kirmayer, L., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, M., Guzder, J., & Pottie, K. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Canadian Medical Association Journal*, 183(12), 959-961. doi:10.1503/cmaj.090292
- Nasirova, A. (2014, Ekim). Şartlı Mültecilerin Yerel Halka Yönelik Görüşleri: Afyonkarahisar Örneği Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- Önal, A., & Keklik, B. (2016). Mülteci ve Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerine Erişimde Yaşadığı Sorunlar: Isparta İlinde Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(15), 1618-1620. Mayıs 16, 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/218480> adresinden alındı
- Örgen, A. (2017, Aralık). İnsan Hakları, Sosyal Hizmet ve Mültecilik Üzerine Bir Derleme. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 17(1), 53.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tatlıcıoğlu, O. (2019). Suriyeli çocukların iyi olma hallerinin incelenmesi: Altındağ örneği. *Hacettepe Üniversitesi SBE Sosyal Hizmet ABD Yayınlanmamış Doktora Tezi*.

Uluslararası Af Örgütü. (2016). *Güvenli Olmayan Sığınak: Türkiyede Mülteci ve sığınmacılar Etkili Korumaya Erişemiyor*. İstanbul: Amnesty International Ltd.

UN WOMEN ve SGDD. (2018). *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların*. Ankara: UN Women Türkiye.

UNHCR. (2021). *Türkiye’deki Mülteciler ve Sığınmacılar*. Şubat 07, 2022 tarihinde UNHCR BM Mülteci Örgütü: <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> adresinden alındı

UNHCR. (2021, Haziran 18). *Zorla Yerinden Edilmiş İnsanlar*. Şubat 07, 2022 tarihinde UNHCR BM Mülteci Örgütü: <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> adresinden alındı

Usta , J., & Masterson, A. (2015). Women and health in refugee settings: the case of displaced Syrian women in Lebanon. *Gender-Based Violence*, 119-140. doi:10.1007/978-3-319-16670-4_6